

Utgiftsområde 12

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgiftsområde 12 – Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagförslag.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken.....	5
3	Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	7
3.1	Utgiftsområdets omfattning.....	7
3.2	Utgiftsutveckling.....	7
3.3	Skatteutgifter	8
3.4	Mål för utgiftsområdet.....	9
3.5	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	9
3.6	Resultatredovisning.....	9
3.6.1	Familjepolitiken är viktig för barnfamiljernas ekonomiska levnadsstandard.....	10
3.6.2	Familjepolitiken minskar skillnader i ekonomiska villkor mellan hushåll med och utan barn.....	16
3.6.3	Långsam utveckling mot ett mer jämställt föräldraskap.....	19
3.7	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	21
3.7.1	Familjepolitiken har stor betydelse för barnhushållens ekonomiska levnadsstandard.....	21
3.7.2	Familjepolitiken utjämnar skillnader mellan hushåll med och utan barn.....	21
3.7.3	Fortsatta socioekonomiska skillnader i mäns uttag av föräldrapenning.....	22
3.8	Politikens inriktning	22
3.9	Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget	23
3.9.1	Ärendet och dess beredning.....	23
3.9.2	Bestämmelser om bostadsbidrag	23
3.9.3	Det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget förlängs.....	24
3.9.4	Konsekvenser av förslagen	26
3.10	Budgetförslag.....	30
3.10.1	1:1 Barnbidrag.....	30
3.10.2	1:2 Föräldraförsäkring.....	31
3.10.3	1:3 Underhållsstöd.....	33
3.10.4	1:4 Adoptionsbidrag.....	34
3.10.5	1:5 Barnpension och efterlevandestöd.....	35
3.10.6	1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag.....	36
3.10.7	1:7 Pensionsrätt för barnår.....	37
3.10.8	1:8 Bostadsbidrag	38
Bilaga	Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1 och avsnitt 3.9).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2023 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1 Barnbidrag	33 389 255
1:2 Föräldraförsäkring	49 662 693
1:3 Underhållsstöd	2 897 838
1:4 Adoptionsbidrag	14 784
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 081 900
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	4 485 381
1:7 Pensionsrätt för barnår	9 063 100
1:8 Bostadsbidrag	4 564 633
Summa anslag inom utgiftsområdet	105 159 584

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att punkt 1 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag träder i kraft den *1 januari* 2023.

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft den *1 juli* 2023.

3 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Efter ett val som inneburit ett regeringsskifte ska budgetpropositionen överlämnas till riksdagen inom tre veckor efter det att en ny regering har tillträtt. Denna budgetproposition omfattar, trots den korta tid som stått till förfogande, många viktiga reformer. Det har dock inte varit möjligt för regeringen att föreslå nya mål för utgiftsområden eller ge den redovisning av resultat som enligt budgetlagen (2011:203) ska ingå i budgetpropositionen ett innehåll som fullt ut återspeglar regeringens politik.

3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn omfattar tre typer av förmåner: generella bidrag, försäkringar och behovsprövade bidrag. De generella bidragen är barnbidrag och adoptionsbidrag. Försäkringar är föräldraförsäkring, barnpension och efterlevandestöd samt pensionsrätt för barnår. De behovsprövade bidragen är bostadsbidrag, underhållsstöd och omvårdnadsbidrag. Förmånerna finansieras genom en kombination av arbetsgivaravgifter, egenavgifter och skattemedel. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar återförs till anslaget underhållsstöd.

3.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna inom utgiftsområdet uppgick till 101 068 miljoner kronor 2021 och var därmed ca 2 510 miljoner kronor lägre än vad som anvisades i statens budget. Jämfört med 2020 blev utgifterna 1 129 miljoner kronor högre, vilket motsvarar en ökning med 1,1 procent. Utgifterna för anslagen föräldraförsäkring, barnbidrag samt omvårdnadsbidrag och vårdbidrag blev lägre än beräknat. Försäkringsförmånerna utgjorde 55 procent av de totala utgifterna för de familjeekonomiska stöden 2021 med totalt ca 56 008 miljoner kronor. Utgifterna för de generella bidragen var 33 399 miljoner kronor, vilket motsvarade 33 procent av de totala utgifterna 2021. De behovsprövade bidragen uppgick sammantaget till 11 662 miljoner kronor, vilket motsvarar ca 12 procent av de totala utgifterna. För 2022 beräknas utgifterna bli 101 976 miljoner kronor. Det är ca 293 miljoner kronor lägre än budgeterat. I förhållande till 2021 beräknas utgifterna för 2022 bli 908 miljoner kronor högre.

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Utfall 2021	Budget 2022 ¹	Prognos 2022	Förslag 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025
1:1 Barnbidrag	33 390	33 426	33 414	33 389	33 327	33 207
1:2 Föräldraförsäkring	46 919	46 941	47 570	49 663	53 075	55 420
1:3 Underhållsstöd	2 692	2 838	2 828	2 898	2 923	2 951
1:4 Adoptionsbidrag	9	15	8	15	15	15
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 018	1 030	1 033	1 082	1 115	1 144
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	3 951	4 752	4 156	4 485	4 888	4 995
1:7 Pensionsrätt för barnår	8 071	8 467	8 467	9 063	8 909	9 244
1:8 Bostadsbidrag	5 019	4 799	4 501	4 565	4 042	4 066
Totalt för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	101 068	102 269	101 976	105 160	108 294	111 041

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.**Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2023–2025 för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn**

Miljoner kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	99 847	99 847	99 847
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	559	43	49
<i>varav BP23</i>	520		
Makroekonomisk utveckling	2 693	5 724	7 770
Volym	2 061	2 681	3 376
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny utgiftsram	105 160	108 294	111 041

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.**Tabell 3.3 Utgiftsram 2023 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn**

Miljoner kronor

	2023
Transfereringar ¹	105 160
Summa utgiftsram	105 160

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2021 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

3.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av en skatteutgift beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2021/22:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 12. Utgiften avser den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel, där familjer och barn är en viktig målgrupp.

Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Prognos 2022	Prognos 2023
Nedsatt mervärdesskatt på livsmedel	36 710	38 080
Summa	36 710	38 080

Källa: Regeringens skrivelse 2021/22:98.

3.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap (prop. 2015/16:1 utg.omr. 12, bet. 2015/16:SfU3, rskr. 2015/16:88).

3.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- barnfamiljernas inkomstutveckling,
- andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard och med låg inkomststandard,
- de familjepolitiska stödets betydelse för hushållens inkomster, och
- föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen och föräldraledighet.

Försäkringskassan har på regeringens uppdrag tagit fram ett antal indikatorer som beskriver hur de olika familjepolitiska stöden bidrar till måluppfyllelsen (S2022/02281, hädanefter benämnt Försäkringskassan, delrapportering 2022). Som underlag för Försäkringskassans beräkningar om hushållens ekonomi har utfall för 2020 använts, framskrivet till 2021 års värden enligt de ekonomiska och demografiska uppgifter som finns tillgängliga. Värdena för 2021 är därmed en prognos. Populationen för indikatorer avseende inkomstutveckling, familjepolitiska stöd och låg ekonomisk standard består av personer 0–64 år.

Andra bedömningsgrunder för resultatutvecklingen är resultat från rapporter och undersökningar från t.ex. Försäkringskassan, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) och Statistiska centralbyrån (SCB).

3.6 Resultatredovisning

Resultatredovisningen inleds med en presentation av barnhushållens sammansättning och barnafödandet i Sverige. Kunskap om barnhushållens sammansättning är viktig för att kunna tolka resultatredovisningen och indikatorerna. I Sverige finns det drygt 1,3 miljoner hushåll med barn som berörs av den ekonomiska familjepolitiken. I tabell 3.5 visas antalet personer i olika typer av barnhushåll. En dryg femtedel av befolkningen består av barn och unga i åldrarna 0–19 år. Andelen förväntas vara på samma nivå de närmaste åren.

De flesta barn bor tillsammans med båda föräldrarna. Den vanligaste hushållsformen är sammanboende föräldrar med två barn. Det är närmare 83 procent av samtliga personer, dvs. både vuxna och barn, som bor i barnhushåll där de vuxna är sammanboende. Många barn bor även med föräldrar som är ensamstående eller i ombildade

familjer. Barn till föräldrar som inte bor tillsammans bor i stor uträkning växelvis hos föräldrarna. Uppskattningsvis är det 146 000 barn som bor växelvis. När hänsyn tas till växelvist boende ökar antalet personer i barnhushåll. Störst effekt har det för ensamstående hushållen eftersom fler hushåll med ensamstående män då räknas som barnhushåll. Av samtliga ensamstående hushåll med barn är 70 procent kvinnor och 30 procent män.

Tabell 3.5 Antalet personer i barnhushåll 2021

Hushållstyp	Antal	Procentuell fördelning
Ensamstående kvinnor 1 barn	231 000	4,6
Ensamstående män 1 barn	120 000	2,4
Ensamstående kvinnor 2+ barn	355 000	7,1
Ensamstående män 2+ barn	145 000	2,9
Sammanboende med 1 barn	1 110 000	22,2
Sammanboende med 2 barn	1 905 000	38,1
Sammanboende med 3+ barn	1 128 000	22,6
Totalt	4 994 000	100

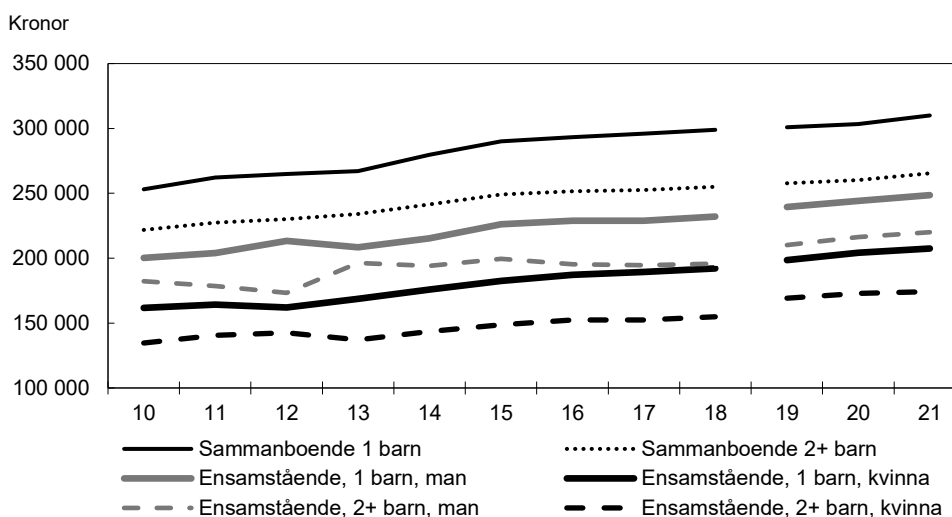
Anm. Hänsyn är tagen till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2022.

Antalet födda barn påverkar utgifterna för familjepolitiken. Under 2021 föddes enligt SCB 114 263 barn (55 778 flickor och 58 485 pojkar), vilket var 1 186 fler barn än föregående år. I SCB:s befolkningsprognos från 2022 antas antalet födda barn minska svagt de kommande åren. När färre barn föds påverkas utgifterna för barnbidrag och föräldrapenning. Eftersom färre barn föds antas även antalet barn i åldern 1–5 år minska de kommande åren. Det påverkar kostnaderna för exempelvis tillfällig föräldrapenning eftersom den förmånen nyttjas mycket under de år barn deltar i förskola. Antalet barn i skolåldern förväntas i stället öka något under de närmaste åren (SCB, Sveriges framtida befolkning 2022–2070).

3.6.1 Familjepolitiken är viktig för barnfamiljernas ekonomiska levnadsstandard

Medianen för barnhushållens ekonomiska standard (disponibel inkomst per konsumtionsenhet) ökade för samtliga barnhushåll under perioden 2010–2021, se diagram 3.1. Det finns dock stora nivåskillnader i ekonomisk standard mellan olika hushållstyper och dessa skillnader är även bestående över tid. Ensamstående kvinnor och män med barn har under hela perioden en lägre ekonomisk standard än sammanboendehushåll med barn.

Diagram 3.1 Medianen av barnhushållens ekonomiska standard per hushållstyp och år

Anm. Uppgifterna för 2021 är en prognos. Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvis boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2022.

Ensamstående kvinnor med flera barn har lägst ekonomisk standard av de olika hushållstyperna och har även haft en svag inkomstutveckling över tid. Även för ensamstående män med flera barn har inkomstutvecklingen varit svag. Huruvida barnet eller barnen bor heltid, deltid eller växelvis hos föräldern påverkar också den ekonomiska standarden. Vid beräkningen av ekonomisk standard tas fr.o.m. 2019 hänsyn till att vissa barn bor växelvis. Det innebär att den ekonomiska standarden för framför allt vissa ensamståendehushåll ökar, eftersom den nya beräkningen tar hänsyn till att försörjningsbördan för barn som bor växelvis är lägre. Ökningen av ekonomisk standard för ensamstående kvinnor med barn mellan 2018 och 2019 kan till stor del förklaras med denna nya hänsyn. Trots utvecklingen finns stora skillnader mellan hushållen kvar.

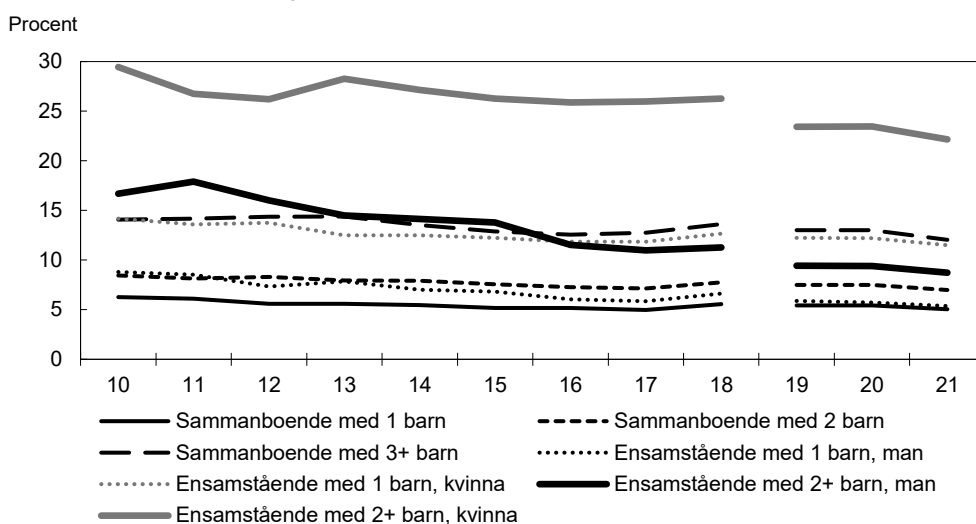
En förklaring till skillnaderna i ekonomisk standard mellan barnhushåll är sysselsättningsgraden. Ensamstående kvinnor med barn har en lägre sysselsättningsgrad och arbetar oftare deltid än ensamstående män med barn. Ensamstående kvinnor och män har även lägre sysselsättningsgrad än sammanboende kvinnor och män. Under 2021 var sysselsättningsgraden bland ensamstående kvinnor med barn (0–19 år) 76 procent. Motsvarande för ensamstående män var 90 procent. Bland sammanboende var sysselsättningsgraden för kvinnor 83 procent och 93 procent bland sammanboende män med barn (SCB, Arbetskraftsundersökningarna). Det finns även skillnader i arbetslöshet, där kvinnor med barn har högre arbetslöshet än män med barn. Det gäller särskilt för ensamstående kvinnor med barn. Även skillnader i antalet arbetade timmar, andelen som arbetar deltid och den genomsnittligt lägre lön per arbetad timme som kvinnor har, förklarar en del av skillnaderna i ekonomisk standard.

Skillnaderna i sysselsättningsgrad är även en central förklaring till att den ekonomiska standarden i genomsnitt är lägre i hushåll där föräldrarna är utrikes födda än i hushåll där föräldrarna är inrikes födda. Ekonomisk standard för sammanboende utrikes födda föräldrar var 2021 ca 60 procent lägre än standarden för sammanboende inrikes födda föräldrar.

Familjepolitikens betydelse för ekonomisk standard varierar mellan olika hushållstyper

De familjepolitiska stöden stärker barnhushållens ekonomiska standard, men effekten har minskat något över tid, se diagram 3.2. Framför allt gäller det ensamstående hushåll med flera barn. Störst har minskningen varit för ensamstående män med två eller fler barn. Från och med 2019 kan hänsyn tas till växelvist boende barn och jämförelser med tidigare år bör därför göras med försiktighet, särskilt för ensamstående hushållen. Under 2019 och 2020 var de familjepolitiska stödernas andel av disponibel inkomst oförändrad för flera hushållstyper. Under 2021 prognostiseras dock familjepolitikens andel av disponibel inkomst att återigen minska svagt för flera hushållstyper, skillnaderna är dock små och ska därför tolkas med försiktighet. Den ekonomiska familjepolitiken beräknas ha förstärkt barnhushållens disponibla inkomster med i genomsnitt åtta procent 2021, vilket är en procentenhet lägre än nivån för 2019 och 2020 (Försäkringskassan, delrapportering 2022).

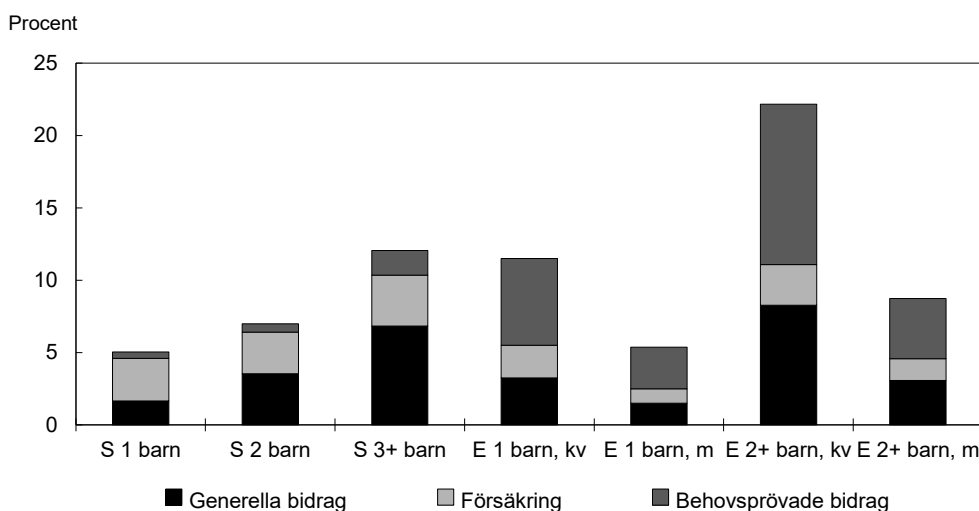
Diagram 3.2 De familjepolitiska stödernas andel av disponibel inkomst per hushållstyp och år

Anm. Uppgifterna för 2021 är en prognos. Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2022.

De behovsprövade bidragen som underhållsstöd och bostadsbidrag påverkar framför allt ensamstående hushållens ekonomiska standard. Bostadsbidragets inkomstgränser har höjts i flera steg de senaste åren, så även under 2021. Under andra halvåret 2021 fick även i genomsnitt 120 000 hushåll per månad, som tar emot bostadsbidrag, ett tillfälligt tilläggsbidrag. Syftet med tilläggsbidraget var att minska risken för att barnfamiljer på grund av covid-19-pandemins effekter på arbetsmarknaden inte kan betala sina boendekostnader, vilka i regel är den största utgiftsposten för hushållen. Även under andra halvåret 2022 betalas motsvarande bidrag ut i syfte att särskilt skydda hushåll med svag ekonomi mot de kraftiga prisuppgångarna på bl.a. livsmedel, el och drivmedel som händelser i omvärlden har bidragit till. Även underhållsstödet har höjts i flera steg under de senaste åren, och har för åldersgruppen 7–10 år höjts fr.o.m. den 1 juli 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 12 avsnitt 10). Höjningarna av underhållsstöd och bostadsbidrag kan vara en förklaring till att familjepolitikens betydelse för ekonomisk standard har stabiliserats något under de senare åren.

Diagram 3.3 Generella bidrag, försäkringar och behovsprövade bidrag – andel av disponibel inkomst per hushållstyp år 2021

Anm. E avser ensamstående, S avser sammanboende, m avser man och kv. kvinna. Uppgifterna är en prognos. Hänsyn har tagits till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2022.

De olika familjepolitiska stöden har skilda konstruktioner och syften och har olika stor påverkan beroende på hushållets storlek, sammansättning och inkomstnivå. Barnbidrag är exempel på ett generellt stöd som ges med samma belopp för alla barn, men där familjer med flera barn även får flerbarnstillägg. Följaktligen är det för familjer med många barn eller där arbetsinkomsterna är låga som barnbidragen har störst påverkan på den ekonomiska standarden. I diagram 3.3 visas de olika familjepolitiska stödets betydelse för barnhushållens disponibla inkomster. För ensamstående kvinnor med flera barn bestod i genomsnitt 23 procent av den disponibla inkomsten av familjepolitiska stöd, till största del behovsprövade stöd som bostadsbidrag och underhållsstöd, men även de generella bidragen framför allt barnbidraget hade stor betydelse. För ensamstående män med flera barn var de familjepolitiska stödets andel av den disponibla inkomsten i genomsnitt 9 procent, dvs. betydligt lägre än för ensamstående kvinnor med flera barn. Att det finns skillnader i sysselsättningsgrad och arbetade timmar är en förklaring till skillnaderna. Bland sammanboende föräldrar är det framför allt de generella bidragen och i andra hand försäkringar som har stor betydelse. I hushåll med två arbetsinkomster finns sällan rätt till ett behovsprövat bidrag som t.ex. bostadsbidrag. Samtidigt kan bostadsbidrag spela en stor roll i de sammanboendehushåll där övriga inkomster är mycket låga.

Bostadsbidrag och underhållsstöd har en tydlig fördelningsprofil. Om barnhushållen delas in i fem grupper rangordnade efter nivå på ekonomisk standard, så går hälften av utbetalningarna för de behovsprövade bidragen till barnhushåll i gruppen med de allra lägsta inkomsterna.

Ensamstående hushåll med barn har oftare en låg ekonomisk standard

Barnhushållens inkomstnivåer och inkomstutveckling skiljer sig åt bl.a. beroende på om föräldern är ensamstående, kvinna eller man, utrikes eller inrikes född. Det finns därmed även stora variationer i hur stor andel av hushållen som har låg ekonomisk standard. De skattningar av låg ekonomisk standard som redovisas i detta avsnitt är baserade på beräkningar av hushållens inkomster. Låg ekonomisk standard är ett mått som avser en ekonomisk standard som är lägre än 60 procent av medianen av ekonomisk standard för samtliga personer det aktuella året.

Huruvida hushållet har barnen boende hos sig hela tiden, delvis eller växelvis, har stor betydelse för hur stor andel av hushållen som har låg ekonomisk standard. Från och med 2019 är det möjligt att ta hänsyn till detta i beräkningarna.

Tabell 3.6 visar att det är stora nivåskillnader mellan olika barnhushåll. Andelen med låg ekonomisk standard beräknas ha ökat för samtliga hushåll utom sammanboende med ett barn, dvs. den hushållstyp som normalt har högst ekonomisk standard. Ensamstående kvinnor med barn är den hushållstyp som har högst andel med låg ekonomisk standard, omkring dubbelt så hög som för ensamstående män och mer än fem gånger så hög som för sammanboende med ett barn. Med fler barn i hushållet ökar andelen med låg ekonomisk standard, det gäller även sammanboendehushållen där närmare vart fjärde hushåll med tre eller fler barn har låg ekonomisk standard.

Tabell 3.6 Låg ekonomisk standard 2020–2021, hänsyn tagen till växelvist boende

Procent

	2020	2021
Sammanboende 1 barn	7,9	7,9
Sammanboende 2+ barn	14,5	14,6
varav sammanboende med 3+ barn	-	25,3
Ensamstående med 1 barn, man	17,3	17,7
Ensamstående med 1 barn, kvinna	29,1	30,0
Ensamstående med 2+ barn, man	21,4	21,8
Ensamstående med 2+ barn, kvinna	43,4	44,8

Anm. Uppgifterna för 2021 är en prognos. Det saknas värde för 2020 för sammanboende med 3+ barn.

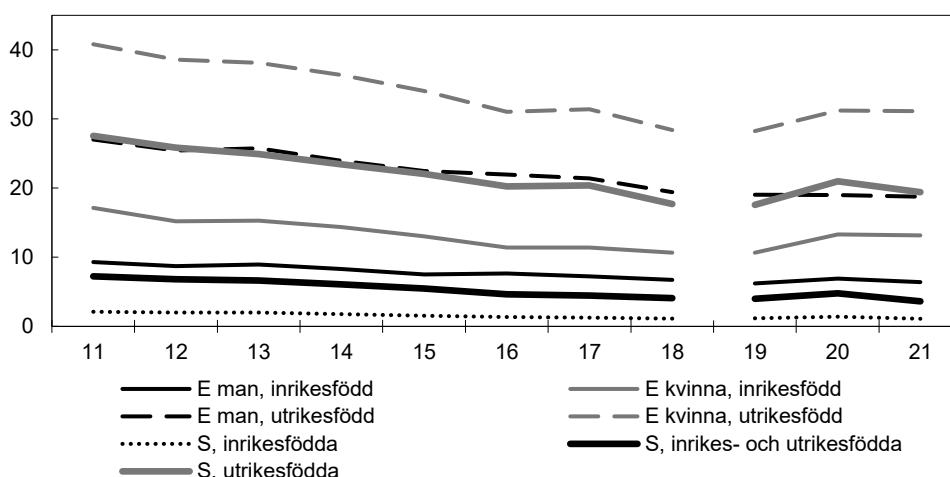
Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2022.

Om hänsyn dessutom tas till om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda är andelen med låg ekonomisk standard betydligt högre i de fall som föräldern är utrikes född, oavsett om hushållet består av en ensamstående förälder eller sammanboende föräldrar. För ensamstående kvinnor som är utrikes födda är andelen med låg ekonomisk standard särskilt hög och har legat runt 60 procent de senaste åren med en svagt uppåtgående trend. Det är betydligt högre än för både ensamstående kvinnor som är inrikes födda (ca 27 procent) och ensamstående män som är utrikes födda (40 procent). I sammanboendehushåll har andelen med låg ekonomisk standard minskat de senaste tre åren, oavsett om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda. Nivåerna är dock mycket olika, bland sammanboende föräldrar där båda är utrikes födda är andelen med låg ekonomisk standard ca 41 procent medan andelen är enbart fyra procent för sammanboendehushåll där båda är inrikes födda. Uppgifterna för 2021 är en prognos, skillnaderna mellan åren är små för samtliga hushållstyper. Det bör noteras att det sker förändringar i hushållens sammansättning mellan de olika mättidpunkterna, vilket kan påverka mätresultatet när det görs jämförelser över tid.

Ett kompletterande mått för att mäta ekonomisk utsatthet är låg inkomststandard. Ett hushåll har låg inkomststandard om hushållets disponibla inkomst är mindre än dess beräknade baskonsumtion. I diagram 3.4 visas att andelen personer i barnhushåll som har en låg inkomststandard har sjunkit över tid, men ökade mellan 2019 och 2020 för nästan samtliga hushållstyper. Mellan 2020 och 2021 beräknas nivån vara oförändrad för de flesta hushåll, andelen minskade svagt för exempelvis sammanboende utrikes födda föräldrar. Skillnaderna är små.

Diagram 3.4 Andel personer i barnhushåll med låg inkomststandard, 0–64 år

Procent

Anm. E avser ensamstående, S avser sammanboende. Uppgifterna för 2021 är en prognos. Från 2019 och framåt används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2022.

Måttet kan ses som ett sätt att skatta vilka hushåll som har så låga inkomster att de skulle kunna vara aktuella för försörjningsstöd det aktuella året. För rätt till försörjningsstöd görs dock bedömningen inte enbart utifrån hushållets inkomster, hänsyn tas även till om hushållet har sparade medel eller tillgångar som hus eller bostadsrätt. Jämfört med låg ekonomisk standard är andelen barnhushåll som har låg inkomststandard lägre, men samma mönster kvarstår som för det måttet. Personer i ensamståendehushåll har i högre utsträckning låg inkomststandard jämfört med sammanboende, och personer i hushåll bestående av ensamstående utrikes födda mödrar har den högsta andelen med låg inkomststandard, under 2021 gällde det nästan vart tredje hushåll (31 procent).

Familjepolitiken begränsar andelen hushåll med låg ekonomisk standard

Familjepolitikens bidrag för att barnhushållen ska nå en god levnadsstandard, i meningen en inkomst som överstiger gränsen för låg ekonomisk standard, har varit i stort sett oförändrat de senaste tre åren, 2019–2021. Om de familjeekonomiska stöden räknas bort från ekonomisk standard, skulle 25 procent av barnhushållen ha haft en låg ekonomisk standard 2021. Med stöden minskade den andelen till 16 procent, med hänsyn tagen till växelvist boende. Familjepolitiken har stor betydelse för ensamstående kvinnor med flera barn. Andelen med låg ekonomisk standard bland ensamstående kvinnor med flera barn är 45 procent. Utan den ekonomiska familjepolitiken skulle andelen varit betydligt högre, 63 procent. För ensamstående män med flera barn minskar andelen med låg ekonomisk standard från 34 till 22 procent tack vare de familjepolitiska stöden. Även bland sammanboende med tre eller fler barn har familjepolitiken en stark inverkan på ekonomisk levnadsstandard. Till följd av de familjeekonomiska stöden sjunker andelen med låg ekonomisk standard med 14 procentenheter för gruppen, från 39 till 25 procent.

Vissa barnhushåll har en låg ekonomisk standard flera år i följd

Trots familjepolitikens bidrag till den disponibla inkomsten finns det barnhushåll som har en låg ekonomisk standard under flera år i följd. Hushållsdefinitionen för denna indikator skiljer sig delvis från övriga uppgifter i avsnittet eftersom hushåll följs över tid, i detta fall 2016–2020. Detta innebär att jämförelser med andra mått i avsnittet inte kan göras. För denna indikator används begreppen utländsk och svensk bakgrund.

Med utländsk bakgrund avses personer som är utrikes födda eller personer födda i Sverige som har två utrikes födda föräldrar. Med svensk bakgrund avses personer som är födda i Sverige och har minst en förälder som är född i Sverige.

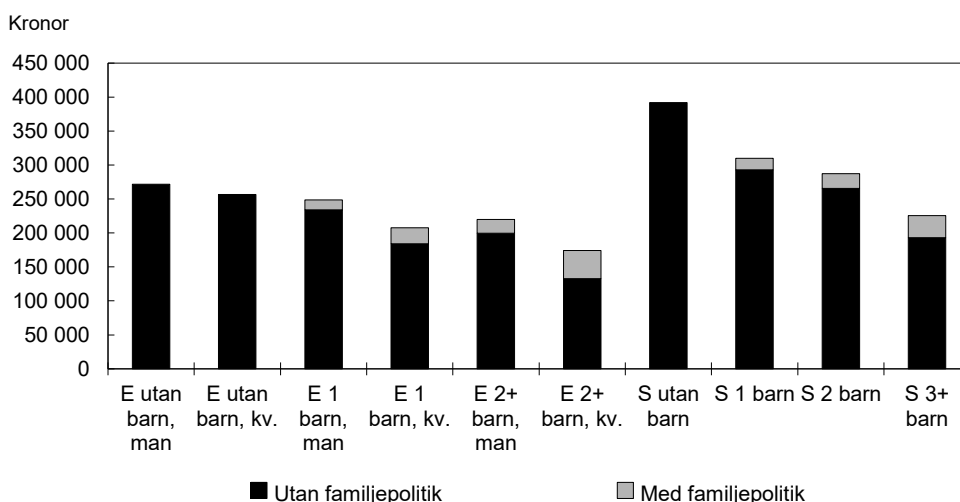
I barnhushåll bestående av en ensamstående kvinna med utländsk bakgrund och två eller fler barn var det 64 procent som hade en låg ekonomisk standard 2016. Andelen sjönk över tid, men det var 21 procent av dessa hushåll som hade en låg ekonomisk standard under 2016–2020. Motsvarande andelar för ensamstående kvinnor med svensk bakgrund var betydligt lägre, 8 procent hade en låg ekonomisk standard fem år i rad. För sammanboendehushållen ses motsvarande mönster.

Det är samma mönster som observeras vid långvarig låg ekonomisk standard som när ett enskilt år studeras. Andelen med låg ekonomisk standard är högre om föräldern är ensamstående, ökar ytterligare om den ensamstående föräldern är kvinna och är högst om den ensamstående kvinnan har utländsk bakgrund. Andelen barn som levde i hushåll med låg ekonomisk standard under större delen av uppväxten, tio år eller mer, har även ökat över tid. Särskilt tydligt är det i hushåll där båda föräldrarna är födda utanför Sverige. Andelen ökade från 17 procent för barn födda 1990 till 38 procent för barn födda 2000. Om båda föräldrarna var födda i Sverige ökade andelen med långvarigt låg ekonomisk standard i stället från 4 procent till 6 procent. Hela 21 procent av barn födda 2000 levde i hushåll med utrikes födda föräldrar som hade låg ekonomisk standard i minst 15 år av uppväxten (2022 års ekonomiska vårproposition, prop. 2021/22:100).

Om föräldern eller föräldrarna i barnhushållet inte är förvärvsarbetande är andelen med låg ekonomisk standard mycket hög. Förvärvsarbetande avser personer som inte är klassade som studerande vars löne- och företagarinkomst överstiger två basbelopp samt är större än hälften av den sammanräknade förvärvsinkomsten. Uppgifter för 2020 visar att för kvinnor och män med barn som inte var förvärvsarbetande var andelen med låg ekonomisk standard 44 procent för kvinnor och 59 procent för män. För förvärvsarbetande föräldrar, både män och kvinnor, var andelen enbart 6 procent. Högst andel med låg ekonomisk standard hade gruppen arbetslösa föräldrar (65 procent för män, 61 procent för kvinnor) och gruppen föräldrar som inte kan klassificeras som vare sig arbetslösa, studerande, föräldralediga, sjuka, pensionärer eller sysselsatta (65 procent för män och 51 procent för kvinnor).

3.6.2 Familjepolitiken minskar skillnader i ekonomiska villkor mellan hushåll med och utan barn

Barnfamiljernas disponibla inkomster är lägre än för hushåll utan barn och skillnaden ökar efter justering utifrån försörjningsbörd. Barnhushållens ekonomiska standard har ökat över tid, men inkomstskillnaderna mellan barnhushåll och hushåll utan barn består. Den högsta ekonomiska standarden har sammanboende utan barn. En förklaring till den höga medianinkomsten i denna stora grupp kan vara att personerna är något äldre än vad som är fallet för hushåll med barn. Medianinkomsten är betydligt lägre för de ensamstående hushåll som enbart har en försörjare i hushållet, och sjunker med antalet barn, se diagram 3.5.

Diagram 3.5 Ekonomisk standard (median) år 2021, med respektive utan de familjepolitiska stöden, fördelat efter hushållstyp

Anm. E avser ensamstående, S avser sammanboende, kv. avser kvinna. Uppgifterna är en prognos. Hänsyn har tagits till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2022.

Familjepolitiken spelar en viktig roll för att utjämna skillnader i ekonomiska villkor mellan hushåll med och utan barn, vilket visas i diagram 3.5. Utan den ekonomiska familjepolitiken hade barnhushållen haft en ekonomisk standard som motsvarade 72 procent av den för hushåll utan barn. Med familjepolitiken är andelen 80 procent. Familjepolitiken spelar en viktig stabiliserande roll för barnhushållen, vid exempelvis föräldradighet och även vid plötsliga förändringar i ekonomiska förutsättningar såsom vid en separation. För kvinnor som inte kan fortsätta att arbeta i slutet av graviditeten spelar familjepolitiska stöd som föräldrapenning och graviditetspenning stor roll. Många kvinnor får även sjukpenning under graviditeten (Försäkringskassan, Socialförsäkringsrapport 2022:2). Under 2021 ökade antalet kvinnor som fick graviditetspenning kraftigt som en följd av att de från graviditetsvecka 20 klassificerats som riskgrupp för covid-19. Totalt fick 37 754 kvinnor graviditetspenning under 2021, en ökning med 65 procent jämfört med 2020. Utgifterna ökade med 40 procent. Även under början av 2022 har utgifterna legat högt. Graviditetspenningen har kompenserat inkomstförlusten vid avstängning från arbetet och därmed bidragit till att stärka berörda barnhushålls ekonomiska standard.

För barnhushåll som har låga inkomster spelar bostadsbidraget en viktig roll för hushållsinkomsten. Antalet mottagare av bostadsbidrag minskar över tid, men samtidigt ökar det genomsnittliga bidragsbeloppet. Även antalet mottagare av underhållsstöd minskar över tid. En viktig förklaring är att allt fler föräldrar väljer att reglera underhåll för barnen själva. Detta gäller särskilt hushåll med högre inkomster, medan de som fortsätter att få underhållsstöd i högre utsträckning tillhör gruppen med låga inkomster. Under covid-19-pandemin fick barnhushåll med bostadsbidrag ett extra tillskott under juli till och med december 2020 och 2021.

Coronakommissionen konstaterade i sitt slutbetänkande Sverige under pandemin (SOU 2022:10) att det tillfälliga bidraget stod för 14,4 procent av bortfallet i arbetsinkomster för ensamstående med barn. Bidraget har därmed inneburit en förstärkning av den ekonomiska standarden för hushåll med låga inkomster, där en stor andel inte har löneinkomst som huvudsaklig försörjning. Det går dock inte att se någon ökning av de familjepolitiska stödets andel av ensamståendehushållens ekonomiska standard mellan 2019 och 2020 (se vidare diagram 3.2).

För hushåll som får inkomstprövade bidrag såsom bostadsbidrag uppkommer marginaleffekter tex. när en förälder börjar att arbeta eller ökar sin arbetstid. Marginal-

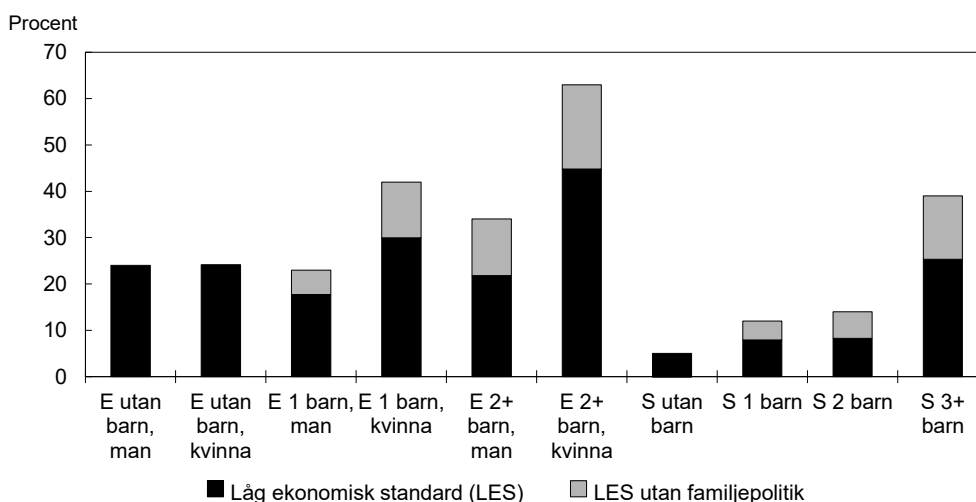
effekterna medför att de ekonomiska drivkrafterna till arbete minskar vilket kan påverka arbetsutbudet negativt. Många mottagare av bostadsbidrag är ensamstående kvinnor med barn. Svaga incitament till arbete kan leda till lägre arbetskraftsdeltagande vilket i sin tur kan bidra till att vissa hushåll med barn får en långvarigt låg ekonomisk standard. Risken kan vara särskilt stor för grupper som i genomsnitt har en svagare förankring på arbetsmarknaden, till exempel utrikes födda kvinnor.

ISF har i rapporten Utvecklingen av socialförsäkringsförmånerna under de senaste 30 åren undersökt hur bidragsnivåer och inkomsttak har förändrats (ISF, Rapport 2022:2). Reallönerna ökade under perioden 1992–2018, vilket innebär att allt fler föräldrar har inkomster över taket i föräldrapenning (10 prisbasbelopp) och tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning (7,5 prisbasbelopp). Det innebär att dessa ersättningar inte på samma sätt kompenserar inkomstförlusten, vilket kan påverka den ekonomiska levnadsstandarden under tex. föräldraledighet eller längre perioder med vård av sjukt barn. Reallönernas utveckling innebär att inkomstskillnaderna mellan barnhushåll där föräldrarna arbetar och barnhushåll där föräldrarna inte har arbete kan öka.

Grundnivån i föräldrapenningen har höjts under den studerade perioden och ligger sedan 2016 på 250 kronor per dag. Höjningen har stärkt inkomsterna för vissa av de föräldralediga kvinnor och män som inte kvalificerar sig för högre ersättning, ofta för att de saknar arbetsmarknadsanknytning. Utvecklingen av andra grundskydd inom socialförsäkringen såsom sjukersättning på garantinivå kan också påverka barnhushållens inkomstutveckling jämfört med hushåll där föräldrarna arbetar och är därmed även något som kan påverka om hushåll har en låg ekonomisk standard.

Familjepolitiken utjämnar även skillnader mellan hushåll med och utan barn genom att minska andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard, vilket visas i diagram 3.6. Den grå ytan i diagrammet visar den ekonomiska familjepolitikens reducering av andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard.

Diagram 3.6 Andelen hushåll med låg ekonomisk standard (LES) med och utan ekonomisk familjepolitik år 2021, fördelat på hushållstyp

Anm. E avser ensamstående, S avser sammanboende. Uppgifterna är en prognos. Hänsyn har tagits till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2022.

Sammanboende utan barn har den högsta ekonomiska standarden bland hushållen, vilket avspeglar sig i att en låg andel har låg ekonomisk standard. Andelen är nästan fem gånger så stor för sammanboende hushåll med många barn som för sammanboende hushåll utan barn, men skillnaden mellan hushållen skulle ha varit

ännu större om inte de familjepolitiska stöden kompenserade för viss del av skillnaden. Utjämningen sker för samtliga hushåll men stora skillnader består mellan olika hushållstyper. Familjepolitikens kompensatoriska effekt har varit på samma nivå sedan 2017. För barnhushållen som helhet är det framför allt försäkringar och generella bidrag som bidrar till utjämningen av ekonomisk standard mot hushåll utan barn. Om jämförelser görs mellan ensamstående hushållen så spelar framför allt behovsprövade familjepolitiska stöd en viktig roll för att utjämna skillnader.

För barnhushållen kan barnafödande ofta leda till en temporärt lägre disponibel inkomst i samband med föräldraledighet och som en följd av att en förälder, oftast kvinnan, reducerar sitt arbetsutbud eller sin arbetstid när det finns barn under sju år i hushållet. Barnafödande är även, framför allt för vissa kvinnor med riskfaktorer för ohälsa och svagare koppling till arbetsmarknaden, förknippat med försämrade arbetsmarknadsutfall och högre sjukfrånvaro (Kvinnors hälsa, sjukfrånvaro och inkomster efter barnafödande, IFAU 2021:17). Detta kan i sig påverka kvinnors mer långsiktiga ekonomiska standard och därmed även behovet av t.ex. inkomstprövade familjeekonomiska stöd som bostadsbidrag.

3.6.3 Långsam utveckling mot ett mer jämställt föräldraskap

Familjepolitiken, främst föräldraförsäkringen, underlättar för föräldrarna att kombinera familjeliv och arbetsliv, ger förutsättningar för båda föräldrarna att dela på föräldraledigheten och bidrar därmed till ett jämställt föräldraskap. Flera av de familjepolitiska stöden kan delas mellan föräldrarna, såsom föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning, barnbidrag och omvårdnadsbidrag.

Mäns andel av uttagen föräldrapenning har ökat över tid, men ökningen sker långsamt och det finns variationer beroende på olika bakgrundsfaktorer. Kön är den viktigaste bakgrundsvariabeln för hur föräldrapenningdagar fördelas mellan föräldrarna men även andra faktorer som exempelvis utbildning och om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda spelar roll. Föräldraledighetens och det obetalda arbetets effekter på lön, karriär och utvecklingsmöjligheter varierar därför stort mellan föräldrar.

Föräldrapenninguttaget är som mest intensivt under barnets två första levnadsår. Det är även då många föräldrar är föräldralediga utan att använda föräldrapenning för samtliga dagar, för att på så sätt sträcka ut föräldraledighetens längd. Längden och fördelningen av den totala föräldraledigheten, obetald och betald, registreras inte. Det innebär att analyser av föräldraledighetens fördelning utgår från uppskattningar av föräldraledighetens längd.

Sett över tid använder män en allt större andel av föräldrapenningen under barnets två första år, men trenden verkar ha stannat av. Både för barn födda 2018 och 2019 använde kvinnor 74 procent av dagarna. Det kan ses en svag ökning i utrikes födda mäns nyttjande av föräldrapenning för barn födda 2019. Det innebär att skillnaderna mellan inrikes och utrikes födda föräldrar utjämnas något.

För barn födda 2005 var det vanligt (43 procent av paren) att kvinnan tog ut mellan 90 och 100 procent av samtliga uttagna dagar med föräldrapenning under barnets två första år. För barn födda 2019 hade denna andel sjunkit till 28 procent. Mäns nyttjande har ökat men i rapporten Pappor som inte använder föräldrapenning (ISF, Rapport 2021:12) visas att nästan vart femte barn fött 2017 har en pappa som inte tog ut någon dag med föräldrapenning under barnets två första levnadsår. Andelen har dock sjunkit från över hälften för de barn som var födda 1994, dvs. innan det att den första reserverade månaden infördes. Det kan jämföras med att det under hela perioden 1994–2017 enbart var två procent av barnen som hade en mamma som inte tagit ut någon dag med föräldrapenning. Det är vanligare att låginkomsttagare, pappor

som inte arbetar och pappor med högst förgymnasial utbildning inte använder föräldrapenning. Det har blivit en mer jämställd fördelning över tid, och det ska noteras att män även använder en stor andel av sin totalt nyttjade föräldrapenning efter barnets tvåårsdag. Då handlar det dock sällan om längre, sammanhängande ledigheter på så sätt som ofta är fallet när barnet är litet.

Införandet av reserverade månader för respektive förälder har påverkat män att använda fler dagar. Även att färre dagar kan sparas efter barnets fyraårsdag för barn födda 2014 eller senare påverkar uttagsmönstret för barn födda fr.o.m. 2014. I Försäkringskassans svar på regeringsuppdraget Förändrade åldersgränser i föräldrapenningen (S2022/02998) beskrivs att fler föräldrapenningdagar används före barnets fyraårsdag för barn födda fr.o.m. 2014 än för barn födda tidigare. Uttaget ökar för både kvinnor och män, för män främst i de grupper som redan före regeländringen hade ett högt uttag, dvs. de med högre utbildning och hög inkomst. Reformens syfte, att koncentrera uttaget till barnets yngre åldrar, har uppnåtts. Det högre uttaget koncentreras i första hand till barnets tredje och fjärde levnadsår och statistiken indikerar att föräldrarna väljer fler tillfällen med föräldraledighet snarare än längre ledigheter.

Andelen föräldrapar som delar föräldrapenningen jämställt (med jämställt avses att båda föräldrarna tar ut minst 40 procent) under barnets två första levnadsår har ökat över tid men ökningen har avstannat, och det är inte någon skillnad mellan barn födda 2018 och 2019, andelen ligger på 19 procent. En lägre andel av föräldraren, ca 13 procent, delar jämställt på föräldraledigheten, dvs. en skattad tidsperiod där både obetald och betald föräldraledighet ingår.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om reserverade dagar med föräldrapenning på grundnivå (bet. 2021/22:SfU18 punkt 3, rskr. 2021/22:282). Av tillkännagivandet följer att regeln om reserverade dagar även bör gälla i fråga om föräldrapenning på grundnivå (bet. 2021/22:SfU18 s. 21). Regeringen har lämnat en proposition med förslag om att 90 dagar på grundnivå ska reserveras för respektive förälder (prop. 2021/22:175). Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag och lagändringen trädde i kraft den 2 augusti 2022. Regeringen anser att tillkännagivandet genom detta är tillgodosett och slutbehandlat.

Trots ett fortsatt stort behov av frånvaro från arbetet på grund av barns sjukdom verkar det mönster som normalt gäller för fördelningen av tillfällig föräldrapenning mellan kvinnor och män vara stabilt även 2021. Män använder runt 40 procent av den tillfälliga föräldrapenningen för vård av barn och kvinnor 60 procent. Antalet nettodagar per barn som det har använts tillfällig föräldrapenning för var något högre 2021 än 2020 och högst var det för tvååringar med nästan 17 dagar.

Utbetalningen av barnbidrag har blivit mer jämställd sedan regeländringen den 1 januari 2014, då barnbidraget automatiskt delades mellan föräldrar med gemensam vårdnad om föräldrarna inte anmälde annat. Sedan maj månad 2020 skickar Försäkringskassan inte ut någon blankett till föräldrarna om möjlighet att ändra mottagare för barnbidraget. Det har ytterligare ökat jämställdheten. I december 2021 var det endast för vart femte barn som en anmälan om ändrad mottagare gjordes så att barnbidraget betalades ut till endast en förälder. Av föräldrar som tog emot barnbidrag under 2021 var 32 procent män och 68 procent kvinnor (Försäkringskassan, statistikdatabasen). Även för omvårdnadsbidrag finns en möjlighet att dela utbetalningen mellan föräldrarna. I mars 2022 var det 20 procent av bidragen som betalades ut till män, 80 procent till kvinnor (Försäkringskassan, statistikdatabasen).

3.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens bedömning är att målen för den ekonomiska familjepolitiken är delvis uppfyllda. Familjepolitiken bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard för barnfamiljerna, men stora skillnader mellan olika barnhushåll består och familjepolitikens utjämnande effekt mellan hushåll med och utan barn har inte förstärkts under 2021. Andra faktorer än familjepolitiken, framför allt att föräldrar arbetar, har dock stor betydelse för utfallen. Skillnader består mellan olika barnhushåll när det gäller utveckling och nivå på ekonomisk standard, andelen med långvarigt låg ekonomisk standard och även när det gäller fördelning av föräldrapenning och föräldraledighet mellan män och kvinnor. Fler kvinnor än män har en låg ekonomisk standard och har en högre andel av sin disponibla inkomst som består av familjeekonomiska stöd. Kvinnor tar ett större ansvar än män för vård av barn, dels under de längre föräldraledigheter som är förknippade med ett barns födelse eller adoption, dels vid barns sjukdom.

3.7.1 Familjepolitiken har stor betydelse för barnhushållens ekonomiska levnadsstandard

Den ekonomiska familjepolitiken spelar en fortsatt viktig roll för att stärka barnfamiljernas ekonomi. Sett över en längre tidsperiod har familjepolitikens andel av barnhushållens ekonomiska standard minskat i betydelse. En förklaring till utvecklingen är höjda reallöner och att fler är sysselsatta. Medianinkomsterna ökar över tid för i stort sett samtliga barnhushåll men skillnaderna i inkomstnivåer och ökningstakt är stora. Familjepolitiken har en tydlig fördelningspolitisk profil och de behovsprövade stöden har fortsatt god träffsäkerhet.

Stora skillnader i ekonomisk levnadsstandard består mellan ensamstående hushåll och sammanboende, mellan ensamstående män och kvinnor liksom mellan barnhushåll där föräldrarna är inrikes respektive utrikes födda. Barn som lever i hushåll med en ensamstående kvinna som är utrikes född har oftare en långvarigt låg ekonomisk standard. Regeringen bedömer att familjepolitiken är en viktig del i arbetet med att skapa jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor och minska effekterna av segregation.

Familjepolitiken kan bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för barnfamiljerna. Sysselsättningsgraden och möjligheten för kvinnor såväl som män att arbeta heltid har dock mycket stor betydelse för att minska risken för ekonomisk utsatthet bland barnhushållen. Samtidigt kan marginaleffekter i inkomstprövade bidrag bidra till att föräldrar kvarstår i en situation av långvarig låg ekonomisk standard. Risken kan vara särskilt stor för utrikes födda kvinnor som har en svagare förankring på arbetsmarknaden än exempelvis inrikes födda kvinnor.

Föräldraförsäkringen är en del av familjepolitiken som ger stärkta förutsättningar att kombinera familjeliv och arbetsliv för båda föräldrarna. Under 2021 visade ett högt nyttjande av förmåner som tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning att familjepolitiken spelat en viktig roll under pandemin.

3.7.2 Familjepolitiken utjämnar skillnader mellan hushåll med och utan barn

Regeringen bedömer att familjepolitiken upprätthåller sin betydelse i att utjämna inkomstskillnader mellan hushåll med och utan barn, i synnerhet för ensamstående hushåll med barn och för hushåll med många barn, även om inkomstskillnaderna inte minskar totalt sett.

Hushåll utan barn har en generellt högre disponibel inkomst än hushåll med barn, justerat för försörjningsbörd. Förklaringarna till detta kan vara flera, dels kan åldersstrukturen i grupperna spela roll, dels är det vanligare att föräldrar arbetar deltid eller är frånvarande från arbetsmarknaden på grund av föräldraledighet.

För att de familjeekonomiska stöden ska fortsätta att utgöra ett viktigt bidrag till goda uppväxtvillkor för barn och minska skillnaderna i ekonomisk levnadsstandard mellan olika barnhushåll är det av stor vikt att de med lägst inkomster får fortsatt stöd.

3.7.3 Fortsatta socioekonomiska skillnader i mäns uttag av föräldrapenning

Regeringen bedömer att den ekonomiska familjepolitiken bidrar till ett jämställt föräldraskap. Utvecklingen mot ett mer jämställt föräldraskap, mätt som en jämn fördelning av föräldrapenning och föräldraledighet mellan män och kvinnor, går långsamt framåt men har inte ökat nämnvärt det senaste året. Även för detta mål finns nivåskillnader baserat på föräldrarnas utbildningsnivå, inkomster och om de är inrikes eller utrikes födda.

Även om en allt större andel av barnen har pappor som använder föräldrapenning när barnen är små är det fortfarande mammor som tar det största ansvaret för omsorgsarbetet om barn. Det är därmed en bit kvar till ett jämställt föräldraskap.

Ett jämställt föräldraskap och möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv är viktiga faktorer för att även stärka de långsiktiga förutsättningarna för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer.

3.8 Politikens inriktning

Familjepolitiken är stabiliserande och omfördelande och bidrar till att barn får växa upp under trygga förhållanden. Den stärker barnhushållens ekonomi, bidrar till ökad jämställdhet och ökad flexibilitet samt stärker möjligheterna att kombinera familjeliv och arbetsliv.

Familjepolitiken och framför allt de behovsprövade stöden har god träffsäkerhet som dock kan förbättras ytterligare. Under de senaste åren har de familjepolitiska stöden haft en fortsatt stor men dock oförändrad betydelse för barnhushållens ekonomi, samtidigt som skillnader mellan olika typer av barnhushåll består. Vissa barnhushåll har en låg ekonomisk standard under flera år i följd, vilket påverkar berörda barns uppväxtvillkor negativt. Familjepolitiken kan minska men inte helt utjämna skillnader i ekonomisk levnadsstandard mellan hushåll med och utan barn. Insatser och långsiktiga strategier för att förbättra barnhushållens ekonomi finns förutom inom den ekonomiska familjepolitiken även inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken.

Det finns behov av fortsatta insatser för att nå en större ekonomisk trygghet för barnfamiljer med låg ekonomisk standard. Stora prisökningar inom framför allt energi, drivmedel och livsmedel påverkar särskilt hushåll med låg inkomst och små ekonomiska marginaler, däribland vissa barnfamiljer. Regeringen anser därför att det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget ska förlängas t.o.m. juni 2023, se vidare avsnitt 3.9.

Föräldrar bör få fler verktyg och ökade möjligheter att använda föräldrapenningen flexibelt, i syfte att stärka valfriheten och för att öka förutsättningarna att kombinera familjeliv och högt arbetskraftsdeltagande. Exempel på åtgärder är att fler dagar med föräldrapenning ska kunna användas som dubbeldagar så att föräldrarna kan vara

lediga längre tillsammans och att det blir möjligt att överlåta föräldrapenning till fler personer än vad som är fallet i dag.

Regeringen kommer att tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå en modell för successiv kvalificering till svenska välfärdsförmåner, t.ex. genom arbete. Utredningen ska även ges i uppdrag att analysera och överväga i vilken mån det är förenligt med EU-rätten att, utöver de utgångspunkter för kvalificering in i välfärden som redan angetts, låta kvalificering till välfärdsförmåner ske på grundval av medborgarskap i Sverige eller i en annan EES-stat i stället för på grundval av bosättning, se utgiftsområde 8 Migration.

En bidragsreform ska genomföras under mandatperioden som gör det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. Det ska ske bl.a. genom införande av ett bidragstak.

3.9 Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget

3.9.1 Ärendet och dess beredning

Inom Socialdepartementet har promemorian Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av ökade levnadsomkostnader tagits fram (S2022/04060). I promemorian föreslås att det tidsbegränsade tilläggsbidrag inom bostadsbidraget som betalas ut under perioden juli t.o.m. december 2022 förlängs t.o.m. juni 2023. En sammanfattning av promemorian finns i *bilagan, avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilagan, avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilagan, avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2022/04060).

3.9.2 Bestämmelser om bostadsbidrag

Bostadsbidraget är en inkomstprövad socialförsäkringsförmån som har såväl bostadspolitiska som familjepolitiska syften. Bidraget lämnas dels till barnfamiljer, dels till ungdomar som fyllt 18 men inte 29 år och som inte har barn. Bestämmelser om bostadsbidrag finns i 95–98 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. För Försäkringskassans handläggning av ärenden gäller de allmänna handläggningsbestämmelserna i SFB och i förvaltningslagen (2017:900).

Bostadsbidrag lämnas till hushåll med barn som är yngre än 18 år eller som får förlängt barnbidrag eller studiehjälp. Rätt till bostadsbidrag som barnfamilj gäller för den som har vårdnaden om barn och varaktigt bor tillsammans med barnet, på heltid eller växelvis ungefär halva tiden, och för den som med anledning av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem.

Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, den bidragsgrundande bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. Barnfamiljer kan dels få ett bidrag till bostadskostnader, dels ett bidrag för att barn stadigvarande bor eller tidvis vistas i hushållet. Det senare lämnas som särskilt bidrag för hemmavarande barn, särskilt bidrag för barn som bor växelvis och som bidrag för umgängesbarn.

Bostadsbidrag beräknas utifrån hushållets uppskattade inkomster för ett helt kalenderår och betalas ut löpande som ett preliminärt bidrag. Om den bidragsgrundande inkomsten är högre än 150 000 kronor för ensamstående föräldrar eller 75 000 kronor per person för sammanboende föräldrar, minskas bostadsbidraget med 20 procent av den överskjutande inkomsten. Även hushållets sammanlagda

förmögenhet över 100 000 kronor beaktas vid beräkning av den bidragsgrundande inkomsten. Den ökas med 15 procent av förmögenheter som överstiger 100 000 kronor.

En bidragsmottagare är skyldig att anmäla ändrade inkomster och förhållanden till Försäkringskassan. Slutligt bostadsbidrag bestäms för varje kalenderår under vilket preliminärt bidrag har betalats ut. Slutligt bostadsbidrag bestäms efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats av Skatteverket. Den som har haft lägre inkomster än vad som preliminärt uppgavs till Försäkringskassan får en tilläggsutbetalning med ränta. Den som uppskattade sina inkomster för lågt får betala tillbaka det belopp som har betalats ut för mycket, samt en avgift. Tilläggsutbetalning och återbetalning kommer dock bara i fråga om skillnaden mellan slutligt och preliminärt bostadsbidrag är minst 1 200 kronor.

Vid uppskattning av kostnader för bl.a. uppvärmning och hushållsel i samband med beräkningen av bostadskostnad i ärenden om bostadsbidrag tillämpas schablonbeloppen enligt Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2014:11) om uppskattning av kostnader för en bostads uppvärmning, hushållsel och övrig drift vid beräkning av bostadskostnad, se 3 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av bostadskostnad i ärenden om bostadsbidrag och familjebidrag i form av bostadsbidrag.

Tillfälligt tilläggsbidrag till barnfamiljer inom bostadsbidraget

Ett tillfälligt tilläggsbidrag lämnas till barnfamiljer med bostadsbidrag under perioden 1 juli–31 december 2022. Tilläggsbidraget har samma utformning som det tilläggsbidrag som lämnades under perioden 1 juli–31 december 2020 och under motsvarande period 2021 med anledning av den ekonomiska situation som barnfamiljer riskerade att hamna i till följd av covid-19-pandemin. Tilläggsbidraget återinfördes i juli 2022 med anledning av ökade levnadsomkostnader bl.a. till följd av händelserna i Sveriges närområde (prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:463). Tilläggsbidraget lämnas till den som har rätt till bostadsbidrag i form av särskilt bidrag eller umgängesbidrag enligt 96 kap. 3 och 4–9 §§ SFB (96 kap. 3 a § SFB).

Tilläggsbidraget beräknas utifrån storleken på det preliminära bostadsbidraget och lämnas månadsvis med ett belopp som motsvarar 25 procent av det preliminära bostadsbidraget (97 kap. 23 a § SFB). Det beräknas således inte utifrån den bidragsgrundande inkomsten utan lämnas som ett separat bidrag utanför beräkningen av det ordinarie bostadsbidraget (95 kap. 4 § SFB). Tilläggsbidraget lämnas utan ansökan (110 kap. 6 § tredje stycket 7 SFB). Tilläggsbidraget omfattas inte av den slutliga avstämning som görs efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats för kalenderåret (98 kap. 12 § SFB). Storleken på tilläggsbidraget påverkas således inte av det slutliga bostadsbidraget.

3.9.3 Det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget förlängs

Regeringens förslag: Bostadsbidrag i form av tilläggsbidrag till barnfamiljer ska fortsätta att lämnas t.o.m. den 30 juni 2023.

Bestämmelserna om tilläggsbidrag ska fortfarande gälla för bostadsbidrag som avser tid före den 1 juli 2023.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det, däribland *Boverket*, *Centrala studiestödsnämnden (CSN)*, *Domstolsverket*, *Hyresgästföreningen*, *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)*, *Konjunkturinstitutet*, *Kronofogdemyndigheten*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Pensionsmyndigheten*, *Socialstyrelsen* och *Sveriges Kommuner och Regioner*.

Boverket, LO och *Sveriges Makalösa föräldrar* anser att även barnfamiljer med ekonomiskt bistånd bör få del av inkomstförstärkningen, t.ex. på så sätt att tilläggsbidraget inte räknas av från försörjningsstödet. Hyresgästföreningen anser att fler tillfälliga åtgärder och även mer permanenta förändringar bör göras inom bostadsbidraget. ISF framhåller behovet av att följa upp konsekvenserna av ett återkommande tilläggsbidrag och att det bör vara möjligt att beskriva hur tilläggsbidraget hittills har använts och vilka eventuella konsekvenser det fått. Konjunkturinstitutet och Socialstyrelsen har synpunkter på konsekvensanalysen. Konjunkturinstitutet anser att konsekvensanalysen har tydliga brister, bl.a. avseende förslagets träffsäkerhet att stödja ekonomiskt utsatta barnfamiljer. Socialstyrelsen önskar en mer utförlig analys kring de barn i familjer som är beroende av försörjningsstöd. SKR framför att dessa tillfälliga höjningar indikerar ett behov av en permanent högre nivå på bostadsbidraget. *Försäkringskassan* framför att det finns en risk att en återkommande förstärkningsåtgärd som tilläggsbidraget kan skapa en förväntan om att förstärkningen kommer att användas så fort nya ekonomiska svårigheter inträffar för vissa grupper. Samtidigt gör åtgärdens tillfälliga natur att det blir svårt för mottagarna att ta eget ansvar för att planera sin ekonomi. Försäkringskassan lyfter därtill att mer långsiktiga och hållbara lösningar kan vara bättre för såväl mottagarna som myndigheten.

Skälen för regeringens förslag: Den ekonomiska situation som har uppstått med anledning av bl.a. händelserna i Sveriges närområde har bidragit till att många hushåll fått kraftigt höjda utgifter. Särskilt har priserna ökat för el, drivmedel och livsmedel.

Ett tillfälligt tilläggsbidrag till barnfamiljer inom bostadsbidraget lämnas under perioden 1 juli– 31 december 2022 med anledning av ökade levnadsomkostnader. Statistiska centralbyrån (SCB) noterade i september 2022 en fortsatt bred prisuppgång på livsmedel och alkoholfria drycker. Elpriserna var drygt 54 procent högre än i september 2021. Enligt SCB steg inflationstakten i september och uppgick, enligt KPI (konsumentprisindex), till 10,8 procent jämfört med september 2021. Inflationstakten påverkades av högre elpriser och högre priser på livsmedel och alkoholfria drycker.

Bostadsbidraget är en träffsäker förmån för att nå hushåll med svag ekonomi. Av den anledningen är bostadsbidraget en lämplig förmån att använda för att ge ett extra ekonomiskt stöd till barnfamiljer med låga inkomster. Prisökningarna påverkar särskilt personer med låg inkomst och små ekonomiska marginaler, däribland vissa barnfamiljer. Kostnader för boende är den största enskilda utgiftsposten för många hushåll. För att minska risken att barnfamiljer inte kan betala sina boendekostnader till följd av den extraordinära situation som nu råder är det därför lämpligt att under ytterligare en begränsad tid förstärka bostadsbidraget till barnfamiljer med ett tilläggsbidrag.

Mot bakgrund av den försämrade ekonomiska situation som barnhushåll med låga inkomster har fått på grund av ökade levnadsomkostnader och att det inte finns några indikationer på att situationen kommer att upphöra före årsskiftet, föreslår regeringen att det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag ska förlängas. Tilläggsbidraget bör förlängas i oförändrad form, dvs. det ska ha samma utformning som tilläggsbidraget som lämnas under perioden 1 juli–31 december 2022 och som lämnades under delar av 2020 och 2021. Det innebär att tilläggsbidraget lämnas som ett separat bidrag utanför beräkningen av det ordinarie bostadsbidraget.

Tilläggsbidraget är avsett att vara ett tillfälligt tillskott för ekonomiskt utsatta hushåll i en extraordinär situation. Tilläggsbidrag bör lämnas till den som har rätt till särskilt bidrag eller umgängesbidrag och lämnas utan ansökan. Det lämnas månadsvis med ett belopp som motsvarar 25 procent av det preliminära bostadsbidraget för samma månad. Tilläggsbidraget ingår inte i den slutliga avstämning av bostadsbidraget som görs efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats för kalenderåret.

Tilläggsbidraget till barnfamiljer är ett stöd av extraordinär karaktär som bör lämnas under en begränsad tidsperiod. Enligt regeringen bör bidraget därför fortsätta att lämnas t.o.m. den 30 juni 2023. Bestämmelserna om tilläggsbidrag ska dock fortfarande gälla för bostadsbidrag som avser tid före den 1 juli 2023.

Flera remissinstanser, såsom *Boverket*, *LO* och *Sveriges Makalösa föräldrar*, anser att även barnfamiljer med ekonomiskt bistånd bör få del av inkomstförstärkningen och menar att det skulle kunna ske genom att tilläggsbidraget inte räknas av från försörjningsstödet. Regeringen konstaterar att förslaget utgår från bostadsbidraget och dess utformning, och att frågor om försörjningsstöd inte omfattas av detta lagstiftningsärende.

Hyresgästföreningen anser att fler tillfälliga åtgärder bör göras, bl.a. att även bostadsbidragshushåll med unga utan barn bör få del av tilläggsbidraget. Regeringen konstaterar att det saknas beredningsunderlag för en sådan utvidgning av tilläggsbidraget som Hyresgästföreningen förordar. Hushåll med unga utan barn består av bl.a. studenter som i och med höjningen av prisbasbeloppet för 2023 kommer att få ett höjt studiemedelsbelopp 2023.

Försäkringskassan framför att det kan finnas vissa risker med att ett tillfälligt stöd blir återkommande, exempelvis i form av en förväntan hos bidragsmottagare och svårigheter att ta ansvar för att planera sin ekonomi. Även *Konjunkturinstitutet* framför liknande synpunkter om att ett återkommande tillfälligt stöd skapar osäkerhet för de som omfattas av det. Regeringen vill därför åter framhålla att tilläggsbidraget är avsett att vara ett tillfälligt tillskott för barnfamiljer med låga inkomster i en extraordinär situation. Även om tilläggsbidraget har funnits ett par gånger tidigare och nu förlängs ytterligare sex månader gäller den avsikten alltjämt. Regeringen anser att fördelarna med att ge barnfamiljer med svag ekonomi ett ekonomiskt stöd under ytterligare en begränsad tid överväger de risker som *Försäkringskassan* och *Konjunkturinstitutet* lyfter.

Flera remissinstanser, bl.a. *Hyresgästföreningen* och *SKR*, framför att det finns behov av mer permanenta förändringar av bostadsbidraget. Även *Försäkringskassan* och *Konjunkturinstitutet* lyfter fram att mer långsiktiga lösningar kan vara att föredra framför återkommande tillfälliga förlängningar. Som framgår ovan är en förlängning av tilläggsbidraget en tillfällig åtgärd i en extraordinär situation. Frågan om permanenta förändringar av bostadsbidraget omfattas inte av detta lagstiftningsärende.

3.9.4 Konsekvenser av förslagen

Barnfamiljer med bostadsbidrag

Enligt statistik från *Försäkringskassan* var det knappt 156 000 hushåll som tog emot bostadsbidrag i december 2021. Av dessa var den dominerande delen, 129 750 hushåll, barnhushåll, vilket motsvarar cirka 83 procent.

Den övervägande delen av barnhushållen, knappt 107 000, utgörs av hushåll med hemmavarande barn, se tabell 3.7. Den vanligaste förekommande mottagaren av bostadsbidrag för barnhushåll är gruppen ensamstående kvinnor som står för 58 procent av barnhushållen. Andelen ensamstående män var 11 procent. Cirka

70 procent av barnhushållen som tar emot bostadsbidrag består av ensamstående med barn. Knappt en tredjedel av de barnfamiljshushåll som fick bostadsbidrag bestod av sammanboende sökande, se tabell 3.7.

De barnfamiljer som tar emot bostadsbidrag har som grupp en annan försörjningsprofil än övriga barnfamiljer. För 83 procent av de hushåll som inte tar emot bostadsbidrag är löneinkomster den huvudsakliga försörjningen. Motsvarande siffra för hushåll med bostadsbidrag är 52 procent. Bland barnhushåll som tar emot bostadsbidrag är det 17 procent av de ensamstående som även får ekonomiskt bistånd, och för sammanboende mottagare är siffran 34 procent. Beräkningarna är gjorda i FASIT, som är en mikrosimuleringsmodell som beräknar effekterna av förändringar i skatte-, avgifts- och transfereringssystemen för personer och hushåll, och är en prognos för 2022 med utgångspunkt i senaste utfall, som gäller 2020.

Bostadsbidrag har en tydlig fördelningsprofil och betalas i större utsträckning ut till barnhushåll med låga inkomster, bland vilka andelen ensamstående föräldrar och utrikes födda föräldrar är relativt hög.

Att den övervägande andelen barnhushåll är ensamförälderhushåll beror inte enbart på att ensamstående ofta har låg ekonomisk standard – även om det är vanligare i den gruppen – utan även på att de individuella inkomstgränserna inom bostadsbidraget för makar eller sambor är bestämda till en nivå som motsvarar hälften av inkomstgränsen för en ensamstående förälder (se avsnitt 3.9.2 Bestämmelser om bostadsbidrag).

Tabell 3.7 Antal och andel hushåll med bostadsbidrag i december 2021

Hushållstyp	Antal hushåll	Andel
Hemmavarande barn	106 970	82 %
Växelvist boende barn	18 310	14 %
Umgängesbarn	4 470	4 %
Sammanboende sökande	38 900	30 %
Ensamstående sökande	91 080	70 %

Källa: Försäkringskassan.

Den genomsnittliga bidragsgrundande inkomsten i december 2021 för samtliga barnhushåll var 182 200 kronor. När det gäller skillnaden mellan sammanboendes och ensamståendes hushållsinkomster bör det särskilt noteras att inkomsten per person är lägre i sammanboende hushåll. Den skillnaden kvarstår även efter att bostadsbidrag har lämnats.

Tabell 3.8 Genomsnittlig bidragsgrundande inkomst och bidragsbelopp per barnhushållstyp inom bostadsbidraget, december 2021

Hushållstyp	Månadsinkomst	Bostadsbidrag
Samtliga barnhushåll	15 187	2 569
Hemmavarande barn	14 917	2 693
Växelvist boende barn	17 667	1 985
Umgängesbarn	11 500	2 006
Sammanboendehushåll	17 311	2 470
Ensamståendehushåll	14 244	2 611

Källa: Försäkringskassan.

Såväl inkomster och boendekostnader som storleken på hushållet påverkar hur mycket som lämnas i preliminärt bostadsbidrag. I tabell 3.8 visas genomsnittlig månadsinkomst och genomsnittligt bostadsbidrag per månad för olika hushållstyper. Den

genomsnittliga bostadskostnaden för samtliga barnhushåll med bostadsbidrag var 7 034 kronor i månaden i december 2021.

Konsekvenser för statens budget

Den förlängning av tilläggsbidraget som föreslås innebär att Försäkringskassan ska fortsätta att lämna tilläggsbidrag till de barnhushåll som får bostadsbidrag under perioden januari–juni 2023. Tilläggsbidraget ska för varje månad beräknas med en omräkningsfaktor på 25 procent, dvs. en andel av 0,25 av det beräknade och utbetalade ordinarie preliminära bostadsbidraget. De hushåll som nås beskrivs närmare ovan. Kostnaden har beräknats med hjälp av mikrosimuleringsmodellen FASIT till att bli cirka 520 miljoner kronor för anslaget bostadsbidrag. Tilläggsbidraget kommer att ingå i samma anslagspost som det ordinarie bostadsbidraget.

Under andra halvåret 2020 betalade Försäkringskassan ut cirka 585 miljoner kronor som tillfälligt tilläggsbidrag. Under motsvarande period 2021 betalade Försäkringskassan ut cirka 540 miljoner kronor. Inför återinförandet av tilläggsbidraget i juli 2022 beräknades kostnaden för tilläggsbidraget för det andra halvåret 2022 bli 513 miljoner kronor.

Konsekvenser för statliga myndigheter

Försäkringskassan

Den förlängning av tilläggsbidraget som föreslås bedöms innebära vissa administrativa och ekonomiska konsekvenser för Försäkringskassan. Försäkringskassan ska fortsätta att beräkna och betala ut tilläggsbidraget i ett stort antal ärenden. Då det inte krävs en ansökan för att få tilläggsbidraget bedöms inte Försäkringskassan få mer omfattande handläggning med anledning av förslaget i sig. Däremot kan den fortsatt ansträngda ekonomiska situationen i samhället leda till ett ökat inflöde av ansökningar om bostadsbidrag, även utan tilläggsbidraget. Avseende myndighetens it-system krävs det inte några nya åtgärder utan tidigare utvecklade system kan användas även fortsatt.

Sammantaget bedöms Försäkringskassans ökade administrationskostnader med anledning av en förlängning av tilläggsbidraget som mycket begränsade.

De allmänna förvaltningsdomstolarna

Beslut om tilläggsbidrag inom bostadsbidraget kan i försumbar omfattning antas komma att överklagas till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Beslut om tilläggsbidrag är gynnande. Det kan inte uteslutas att hushåll utan barn i något fall ansöker om tilläggsbidrag eller att Försäkringskassans beräkning av tilläggsbidraget till barnfamiljer överklagas i enstaka fall. Det har inte framkommit att antalet begäran om omprövning eller överklaganden har ökat till följd av tidigare införande av tilläggsbidraget. Förslaget torde således komma att medföra mycket få tillkommande mål hos domstolarna. Förslaget bedöms därmed inte ge upphov till kostnadsökningar för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Konsekvenser för jämställdheten

Förslaget förväntas påverka jämställdheten i mindre utsträckning. Tilläggsbidraget gäller, precis som tidigare, under en begränsad period. Det är fler kvinnor än män som är mottagare av bostadsbidrag i dag och därmed kommer även tilläggsbidraget i större utsträckning att nå hushåll med kvinnor med försörjningsansvar än hushåll med män med försörjningsansvar. Förslaget innebär därför att fler kvinnor än män med försörjningsansvar får en något förbättrad ekonomisk situation.

Konsekvenser för barn

Enligt Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som delvis gäller som lag, ska barnet ses som en person med egna rättigheter. Barnkonventionen har fyra grundprinciper: skydd mot diskriminering (artikel 2), barnets bästa (artikel 3), rätten till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6), åsiktsfrihet, delaktighet och rätten att bli hörd (artikel 12). Principerna ska vara vägledande vid tolkningen och tillämpningen av övriga bestämmelser i konventionen, men har också en självständig betydelse. Förslaget om en förlängning av tilläggsbidraget innebär att vissa föräldrar får en förbättrad ekonomisk situation, vilket också bör innebära en förbättring för berörda barn, bl.a. i förhållande till vad som bedöms vara till barnets bästa och barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling.

Socialstyrelsen efterfrågar en mer utförlig analys kring de barn i familjer som är beroende av försörjningsstöd. Regeringen konstaterar att förslaget gäller bostadsbidraget och dess utformning. I avsnittet nedan beskrivs konsekvenser av en förlängning av tilläggsbidraget för barnfamiljer.

Konsekvenser för enskilda

Förslaget om en förlängning av tilläggsbidraget för barnfamiljer som tar emot bostadsbidrag innebär positiva eller inga konsekvenser för olika typer av hushåll med bostadsbidrag. Samtliga barnhushåll med bostadsbidrag kommer att få ett tilläggsbidrag och därmed ett högre totalt bidrag med förslaget. Undantagna från dessa konsekvenser är dock de hushåll med ekonomiskt bistånd där den ekonomiska situationen kommer att förbli oförändrad eftersom det ekonomiska biståndet minskas i samma utsträckning som tilläggsbidraget ökar bostadsbidraget. Försörjningsstödet består av riksnormen, som är en miniminivå för de behov som normen ska täcka, samt faktiska skäligena kostnader för bl.a. boende och hushållsel. Hushåll med ekonomiskt bistånd får således sina faktiska skäligena kostnader för bl.a. boende och hushållsel täckta av biståndet. Riksnormen inom försörjningsstödet fastställs årligen och grundar sig på Konsumentverkets senaste pris- och konsumtionsundersökningar samt på regeringens prognos för konsumentprisindex (KPI) för innevarande år.

Konjunkturinstitutet saknar en analys av alternativa åtgärder och varför tilläggsbidraget är den mest träffsäkra åtgärden för att stödja ekonomiskt utsatta barnfamiljer. Regeringen konstaterar att bostadsbidraget är en träffsäker förmån för att nå barnfamiljer med låga inkomster. Tilläggsbidragets träffbild skiljer sig inte från den som gäller för det ordinarie bostadsbidraget till barnfamiljer. Samtliga barnfamiljer som får bostadsbidrag får tilläggsbidraget men för barnfamiljer som även får ekonomiskt bistånd räknas det som en inkomst som sänker biståndet i motsvarande grad. Tilläggsbidraget kan dock dels förebygga att behov av ekonomiskt bistånd uppkommer, dels bidra till att den disponibla inkomsten överstiger riksnormens nivåer och att det därmed inte längre finns behov av bistånd.

För 2023 beräknas det genomsnittliga månadsbeloppet för barnhushåll bli 2 770 kronor. Det skulle ge ett snittbelopp för tilläggsbidraget på cirka 700 kronor per månad under perioden januari–juni 2023. I Försäkringskassans prognos från juli 2022 antas knappt 125 000 barnhushåll få bostadsbidrag varje månad under 2023.

Förlängningen av tilläggsbidraget är avsett att möta behov för de hushåll som har fått eller riskerar att få kraftigt höjda levnadsomkostnader till följd av händelserna i Sveriges närområde och de ökande priserna. I tabell 3.9 visas hur bostadsbidrag och disponibel inkomst för två typhushåll med 1, 2 respektive 3 barn påverkas av tilläggsbidraget.

Tabell 3.9 Effekt av tilläggsbidraget för olika typfallshushåll

Kronor per månad

	Boendekostnad	Bostadsbidrag i dag	Bostadsbidrag inkl. tillägg	Tilläggbidraget/höjd disponibel inkomst ¹
Ensamstående med inkomst på 25 500 kronor				
1 barn	5 500	800	1 000	200
2 barn	6 800	1 600	2 000	400
3 barn	7 700	2 600	3 250	650
Ensamstående med 0 kronor i inkomst med ekonomiskt bistånd				
1 barn	5 500	3 400	4 250	850/0
2 barn	6 800	4 200	5 250	1 050/0
3 barn	7 700	5 200	6 500	1 300/0

¹Tilläggsbidraget för ett hushåll utan inkomst fastställs enligt tabellen ovan, men för hushåll med ekonomiskt bistånd blir det inte någon skillnad i disponibel inkomst. För de andra typfallen är tilläggsbidraget detsamma som ökningen av den disponibla inkomsten.

Källa: Egna beräkningar.

Konsekvenser för kommunerna

En förlängning av tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag enligt förslaget beräknas uppgå till 520 miljoner kronor som belastar statens budget. För hushåll som samtidigt får ekonomiskt bistånd från sin kommun kommer ett höjt bostadsbidrag att leda till att det ekonomiska biståndet sänks i motsvarande grad.

Kommunernas totala kostnader för ekonomiskt bistånd beräknas som en följd av förslaget bli 123 miljoner kronor lägre under 2023. I övrigt förväntas inte förslaget innebära några konsekvenser för kommunernas handläggning av ekonomiskt bistånd eftersom uppgift om att bostadsbidrag har lämnats redan finns tillgänglig via en digital tjänst, och där kommer tilläggsbidraget att ingå i posten för bostadsbidrag.

Konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden

Förslagen bedöms vara förenliga med EU-rätten och med Sveriges övriga internationella åtaganden.

3.10 Budgetförslag

3.10.1 1:1 Barnbidrag

Tabell 3.10 Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor

2021	Utfall	33 389 537	Anslagssparande	290 610
2022	Anslag	33 426 477 ¹	Utgiftsprognos	33 413 610
2023	Förslag	33 389 255		
2024	Beräknat	33 327 161		
2025	Beräknat	33 207 162		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande

av socialförsäkringsbalken. Anslaget får även användas för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.11 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	33 426 477	33 426 477	33 426 477
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volym	-37 222	-99 316	-219 315
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	33 389 255	33 327 161	33 207 162

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Barnbidraget, som är ett generellt stöd, kompenserar för den ökade försörjningsbörda som barn medför för en familj. Allmänt barnbidrag står för ca 88 procent av utgifterna för hela anslaget. Bedömningen av anslagsbehovet görs utifrån SCB:s befolkningsprognoser. Antalet barn i åldern 0–16 år förväntas minska under prognosperioden, vilket innebär att utgifterna blir lägre för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg. Utgifterna för förlängt barnbidrag ökar svagt under perioden. Utgifterna för tilläggsbelopp beräknas ligga stabilt under prognosperioden men är på längre sikt osäkra. Sammantaget innebär detta att utgifterna för anslaget förväntas minska svagt under perioden.

Regeringen föreslår att 33 389 255 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Barnbidrag* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 33 327 161 000 kronor respektive 33 207 162 000 kronor.

3.10.2 1:2 Föräldraförsäkring

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

2021	Utfall	46 919 161	Anslagssparande	733 480
2022	Anslag	46 940 888 ¹	Utgiftsprognos	47 570 026
2023	Förslag	49 662 693²		
2024	Beräknat	53 075 399		
2025	Beräknat	55 419 555		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 4 184 945 tusen kronor avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2023 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2020 som uppgick till -317 055 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken,

- statlig ålderspensionsavgift för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.13 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	45 031 247	45 031 247	45 031 247
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 000	1 000	
Makroekonomisk utveckling	2 208 887	4 591 199	6 285 674
Volym	2 421 559	3 451 953	4 102 634
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	49 662 693	53 075 399	55 419 555

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna inom föräldraförsäkringen påverkas framför allt av fem faktorer: antalet barn som föds, antalet barn i befolkningen i åldern 0–12 år, ersättningsnivåer, antalet använda dagar samt fördelningen av ersättningsdagarna mellan föräldrarna. Förändringar i födelsetalen påverkar redan på kort sikt användningen av såväl graviditetspenning och föräldrapenning som de tio dagarna i samband med ett barns födelse inom den tillfälliga föräldrapenningen.

Under prognosperioden förväntas antalet födda barn att minska något, liksom antalet barn i åldrarna 0–12 år. Det har en sänkande effekt på utgifterna. Samtidigt förväntas prisbasbelopp och timersättning öka över tid, vilket innebär att medelersättningen höjs för förmånerna, vilket ökar utgifterna.

Som en följd av ett förändrat uttagsmönster för äldre barn, efter det att åldersgränserna i föräldrapenningen förändrades 2014, så har antalet nyttjade dagar och utgifterna för föräldrapenning under 2020 och 2021 varit lägre än tidigare. Från och med 2022 ökar antalet nyttjade dagar på nytt. Under perioden 2023–2025 tillkommer åldersgrupper för vilka föräldrapenning kan tas ut, eftersom det för barn födda 2014 och framåt finns möjlighet att få föräldrapenning upp till barnet är 12 år eller den senare tidpunkt då barnet avslutat det femte skolåret. Det förväntas ha en höjande effekt på utgifterna. Utgifterna ökar även som en följd av en beräknat högre medelersättning. Mäns andel av uttagna föräldrapenningdagar förväntas öka, om än svagt, under perioden. Eftersom män i genomsnitt har högre löner än kvinnor har det en höjande effekt på föräldrapenningutgifterna.

Nyttjandet av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn har under 2022 fortsatt att vara på den förhöjda nivå som covid-19-pandemin har förorsakat. Folkhälsomyndighetens rekommendation att stanna hemma vid förkylningssymtom har kvarstått under året, vilket leder till en fortsatt låg toleransnivå för förkylningssymtom i förskola och skola. Det finns en osäkerhet om vilken långsiktig effekt detta har på användningen av förmånen. Antalet nyttjade nettodagar förväntas ligga på en något lägre nivå än tidigare år samt sjunka något under prognosperioden. Utgifterna för vård av sjukt barn utgör närmare 90 procent av de totala utgifterna för förmånen.

Närmare 37 800 kvinnor fick graviditetspenning under 2021. Det var en kraftig ökning jämfört med 2020 som förklaras av Socialstyrelsens bedömning att gravida kvinnor

som smittas av covid-19 riskerar att föda för tidigt och att det därmed i vissa fall kan finnas skäl att stänga av gravida kvinnor från arbete på grund av risker i arbetsmiljön. I den situationen kan graviditetsspenning utbetalas. Under 2022 har utgifterna fortsatt ligga på en hög nivå. I takt med att allt fler gravida kvinnor är vaccinerade förväntas antalet nyttjade dagar med graviditetsspenning sjunka från de tidigare höga nivåerna och ligga relativt stabilt 2023–2025. Under prognosperioden förväntas utgifterna att öka eftersom medelersättningen ökar.

Tabell 3.14 Delposter anslaget 1:2 Föräldraförsäkring

Tusen kronor

	2023	2024	2025
Föräldrapenning	35 340 756	37 910 918	39 382 635
Statlig ålderspensionsavgift föräldrapenning	3 261 432	3 404 682	3 950 228
Tillfällig föräldrapenning	9 446 783	9 735 256	10 024 966
Statlig ålderspensionsavgift tillfällig föräldrapenning	856 908	1 098 868	1 116 471
Graviditetsspenning	690 209	754 052	758 960
Statlig ålderspensionsavgift graviditetsspenning	66 605	171 623	186 295

Regeringen föreslår att 49 662 693 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Föräldraförsäkring* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 53 075 399 000 kronor respektive 55 419 555 000 kronor.

3.10.3 1:3 Underhållsstöd

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

2021	Utfall	2 691 654	Anslagssparande	-106 439
2022	Anslag	2 838 365 ¹	Utgiftsprognos	2 827 676
2023	Förslag	2 897 838		
2024	Beräknat	2 922 501		
2025	Beräknat	2 950 728		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhållsstöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar ska återföras till anslaget.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	2 838 365	2 838 365	2 838 365
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	35 000	35 000	35 000
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	24 473	49 136	77 363
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 897 838	2 922 501	2 950 728

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Genom underhållsstödet garanterar samhället att barn till särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den bidragsskyldiga föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet. Inom underhållsstödet finns det dels en bidragsmottagande förälder, eller en bidragsmottagande ungdom över 18 år om det är fråga om ett så kallat förlängt underhållsstöd, dels en bidragsskyldig förälder.

Utgiftsutvecklingen för underhållsstödet är beroende av exempelvis antalet separationer, antalet barn i åldern 0–18 år och löneutvecklingen. Utgiftsstyrande faktorer som staten kan påverka är bl.a. stödets nivå, procentsatserna som bestämmer den bidragsskyldiga föräldrarnas betalningsskyldighet samt storleken på grundavdraget för egna levnadskostnader som får göras innan betalningsskyldigheten beräknas.

Under prognosperioden förväntas antalet barn med underhållsstöd att fortsätta minska svagt och ligga på ca 170 000 barn år 2025. Det genomsnittliga utbetalningsbeloppet per barn och månad, oavsett barnets ålder, har historiskt ökat på grund av en ökande andel barn med fullt underhållsstöd och höjda ersättningsnivåer.

Genomsnittligt utbetalningsbelopp förväntas fortsätta att öka samtidigt som direkta inbetalningar från bidragsskyldiga beräknas öka något. Sammantaget beräknas utgifterna för underhållsstöd öka under prognosperioden.

Regeringen föreslår att 2 897 838 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Underhållsstöd* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 2 922 501 000 kronor respektive 2 950 728 000 kronor.

3.10.4 1:4 Adoptionsbidrag

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

2021	Utfall	8 699	Anslagssparande	6 085
2022	Anslag	14 784 ¹	Utgiftsprognos	7 651
2023	Förslag	14 784		
2024	Beräknat	14 784		
2025	Beräknat	14 784		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till kostnader för internationella adoptioner enligt socialförsäkringsbalken. Bidrag lämnas för adoptioner som förmedlas av en sammanslutning som är auktoriserad enligt lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.18 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	14 784	14 784	14 784
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			

	2023	2024	2025
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	14 784	14 784	14 784

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för anslaget är beroende av bidragets nivå och antalet barn som kommer till Sverige genom adoption som har förmedlats av auktoriserade adoptions-sammanslutningar. Sett över en längre period har antalet adoptioner minskat, och under 2020 och 2021 påverkade reserestriktioner antalet genomförda adoptioner. Även under 2022 har ansökningarna legat på en låg nivå och förväntas, med de osäkerheter en sjunkande trend och effekter av covid-19-pandemin medför, ligga konstant under prognosperioden.

Regeringen föreslår att 14 784 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Adoptionsbidrag* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 14 784 000 kronor respektive 14 784 000 kronor.

3.10.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

2021	Utfall	1 017 506	Anslagssparande	-5 207
2022	Anslag	1 029 900 ¹	Utgiftsprognos	1 032 600
2023	Förslag	1 081 900		
2024	Beräknat	1 115 400		
2025	Beräknat	1 144 100		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för barnpension och efterlevandestöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.20 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	1 029 900	1 029 900	1 029 900
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 000	7 000	14 000
Makroekonomisk utveckling	63 900	101 900	140 400
Volym	-14 900	-23 400	-40 200
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 081 900	1 115 400	1 144 100

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Barnpensionen är grundad på den avlidna förälderns inkomst medan efterlevandestödet är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension. Utgifterna för anslaget är beroende av antalet barn vars föräldrar avlider, inkomstnivån hos den

avlidna föräldern samt antalet barn under 18 år som har invandrat till Sverige vars ena förälder eller båda föräldrar har avlidit.

Antalet barnpensioner förväntas öka under prognosperioden eftersom antalet barn i tonåren, för vilka barnpensioner är vanligare, förväntas öka något. Medelbeloppet för barnpension, som styrs av inkomstindex, förväntas öka under perioden, sammantaget innebär detta ökade utgifter för barnpension. Antalet mottagare av efterlevandestöd förväntas minska, en minskad invandring är en förklaring till färre ansökningar om efterlevandestöd. Samtidigt ökar medelbeloppet som en följd av ökat prisbasbelopp. Sammantaget väntas utgifterna för anslaget öka något under prognosperioden.

Regeringen föreslår att 1 081 900 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Barnpension och efterlevandestöd* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 1 115 400 000 kronor respektive 1 144 100 000 kronor.

3.10.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor

2021	Utfall	3 950 843	Anslagssparande	1 416 014
2022	Anslag	4 752 293 ¹	Utgiftsprognos	4 156 136
2023	Förslag	4 485 381²		
2024	Beräknat	4 888 114		
2025	Beräknat	4 995 264		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 366 525 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2023 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2020 som uppgick till -79 612 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt socialförsäkringsbalken,
- statlig ålderspensionsavgift för omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.22 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	4 752 293	4 752 293	4 752 293
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling	411 607	876 325	1 061 885
Volymer	-678 519	-740 504	-818 914
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 485 381	4 888 114	4 995 264

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för anslaget styrs av antalet barn i åldersgruppen 0–19 år, andelen barn som det betalas vårdbidrag eller omvårdnadsbidrag för samt storleken på bidraget. Från och med den 1 januari 2019 har omvårdnadsbidrag ersatt den del av vårdbidraget som ger ersättning för barnets tillsyns- och vårdbehov. Det har skett en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen vårdbidrag och anslagsdelen omvårdnadsbidrag och från och med 2023 förväntas enbart ett fåtal mottagare av vårdbidrag kvarstå. Utgifter för vårdbidrag beräknas att helt upphöra från och med 2024. Antalet mottagare av omvårdnadsbidrag förväntas öka över tid. Även prisbasbeloppet beräknas öka, vilket påverkar förmånsnivån som blir högre. Utgifterna för anslaget förväntas därför öka under prognosperioden.

Regeringen föreslår att 4 485 381 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 4 888 114 000 kronor respektive 4 995 264 000 kronor.

3.10.7 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

År	Slagsnamn	Belopp	Slagsnamn	Belopp
2021	Utfall	8 070 800	Anslagssparande	
2022	Anslag	8 467 300 ¹	Utgiftsprognos	8 467 300
2023	Förslag	9 063 100²		
2024	Beräknat	8 909 300		
2025	Beräknat	9 243 900		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 9 063 100 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2023 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2020 som uppgick till 521 195 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för pensionsrätt för barnår enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.24 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	8 467 300	8 467 300	8 467 300
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling	132 700	236 800	385 100
Volymer	463 100	205 200	391 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	9 063 100	8 909 300	9 243 900

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Pensionsrätt för barnår kan tillgodoräknas föräldrar med barn i åldern 0–4 år och utgifterna påverkas därmed av hur många barn som föds. Pensionsgrundande belopp för barnår fastställs utifrån det för föräldern förmånligaste av tre olika beräkningsalternativ. Beloppen som beräknas i de olika beräkningsalternativen påverkas av

timlöneutvecklingen, inkomstbasbeloppets utveckling och utvecklingen av den pensionsgrundande inkomsten.

Antalet barn i de yngre åldrarna förväntas minska de kommande åren, vilket innebär lägre utgifter. Samtidigt påverkar ökande timlöner och inkomstbasbelopp samt sysselsättningen utgifterna. Även regleringsbelopp som avser avvikelser mellan det preliminära belopp som har tagits ut och faktisk avgift påverkar utgifterna. Under prognosperioden beräknas utgifterna ligga relativt stabilt de kommande åren.

Regeringen föreslår att 9 063 100 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Pensionsrätt för barnår* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 8 909 300 000 kronor respektive 9 243 900 000 kronor.

3.10.8 1:8 Bostadsbidrag

Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

2021	Utfall	5 019 388	Anslagssparande	721 278
2022	Anslag	4 799 404 ¹	Utgiftsprognos	4 501 309
2023	Förslag	4 564 633		
2024	Beräknat	4 041 712		
2025	Beräknat	4 065 846		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadsbidrag till barnfamiljer samt till unga som fyllt 18 år men inte 29 år enligt socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.26 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	4 286 404	4 286 404	4 286 404
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	520 000		
<i>varav BP23</i>	520 000		
– Förstärkt bostadsbidrag till barnfamiljer	520 000		
Makroekonomisk utveckling	-124 193	-82 281	-103 220
Volymer	-117 578	-162 411	-117 338
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 564 633	4 041 712	4 065 846

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Bostadsbidraget för barnfamiljer består av ett bidrag till bostadskostnader, särskilda bidrag för hemmavarande barn och för barn som bor växelvis samt umgängesbidrag. Därutöver kan bostadsbidrag betalas ut till ungdomshushåll. Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. De särskilda bidragen och umgängesbidraget är konsumtionsstöd för barnfamiljer med låg ekonomisk standard. Utgifterna för bostadsbidraget styrs i huvudsak av utvecklingen på arbetsmarknaden och

syssetsättningen. Det innebär att det framför allt är konjunkturutvecklingen som med viss eftersläpning påverkar utgifterna. Även demografiska förändringar påverkar utgifterna, t.ex. antal födda barn.

Den största delen av bostadsbidraget betalas ut till barnfamiljer. Barnhushållen beräknas stå för runt 94 procent av bidragen under hela prognosperioden. Antalet hushåll med bostadsbidrag beräknas enligt Försäkringskassan vara i genomsnitt 149 000 under 2022, fördelat på 125 000 barnhushåll och 24 000 ungdomshushåll. Antalet mottagare av bostadsbidrag förväntas minska svagt de kommande åren. Antalet barnhushåll minskar snabbare än antalet ungdomshushåll. Utgifterna för bostadsbidrag förväntas minska något mellan 2023 och 2024 för att sedan öka svagt till 2025.

Regeringen föreslår att ett tillfälligt tilläggsbidrag för barnfamiljer med bostadsbidrag ska betalas ut under perioden januari t.o.m. juni 2023. Som en följd av förslaget ökas anslaget för 2023 med 520 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 4 564 633 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bostadsbidrag* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 4 041 712 000 kronor respektive 4 065 846 000 kronor.

Bilaga

Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av ökade levnadsomkostnader.....	2
2	Promemorians lagförslag.....	3
3	Förteckning över remissinstanserna.....	4

1 Sammanfattning av promemorian Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av ökade levnadsomkostnader

Mot bakgrund av den ekonomiska situation som har uppstått med anledning av bl.a. händelserna i Sveriges närområde har svenska hushåll drabbats av ökade priser på bland annat el, drivmedel och livsmedel. Detta ökar risken för många hushåll att få en mer ansträngd ekonomi. Det finns därför anledning att ge stöd till ekonomiskt utsatta barnfamiljer så att de kan klara sina höjda levnadsomkostnader till följd av höjda priser.

Ett tillfälligt tilläggsbidrag lämnas till barnfamiljer med bostadsbidrag under juli t.o.m. december 2022. I denna promemoria lämnas förslag om en förlängning av tilläggsbidraget t.o.m. den 30 juni 2023. Tilläggsbidraget föreslås förlängas i oförändrad form. Det innebär att det ska ha samma utformning som det tilläggsbidrag som betalas ut under juli till och med december 2022 och som också lämnades under delar av 2020 och 2021. Tilläggsbidraget lämnas månadsvis med ett belopp om 25 procent av det preliminära bostadsbidraget, dvs. som mest 1 325 kronor per månad. Bidraget ingår inte i den slutliga avstämningen av bostadsbidraget som görs efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats för kalenderåret.

2 Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att punkt 1 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag träder i kraft den *1 januari* 2023.

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft den *1 juli* 2023.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av ökade levnadsomkostnader lämnats av Boverket, Centrala studiestödsnämnden, Domstolsverket, Försäkringskassan, Hyresgästföreningen, Inspektionen för socialförsäkringen, Konjunkturinstitutet, Kronofogdemyndigheten, Landsorganisationen i Sverige, Pensionsmyndigheten, Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Makalösa föräldrar.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Förvaltningsrätten i Uppsala och Rädda barnen.